

V Ljubljani, 25. 3. 2020

POZIV K ENAKOPRAVNI OBRAVNAVI SAMOZAPOSLENIH IN NEVLADNIH ORGANIZACIJ

Spoštovani predsednik Vlade RS Janez Janša, spoštovani minister za kulturo dr. Vasko Simoniti, spoštovane poslanke in poslanci,

organizacije in ustvarjalci s področja kulture spremljamo aktivnosti odločevalcev glede ukrepov, ki naj bi zajeli težave, nastale zaradi epidemije s koronavirusom SARS-CoV-2. Smernice, ki jih je Vlada RS pripravila 23. 3. na Brdu pri Kranju in predstavila javnosti 24. 3. 2020, so po naši oceni pomemben korak v pravo smer, skrbi pa nas, kako se bodo te konkretizirale, da bodo res vsi prizadeti obravnavani na enakopraven način. Zato vam pošiljamo nekaj predlogov, s katerimi je možno bolje nasloviti nastale razmere.

Vsi predlogi so naravnani tako, da bodo v skladu z vašimi spoznanji o tem, da je kriza prizadela vse, tudi nevladne organizacije, in da bodo vsi samozaposleni deležni **enakopravne obravnave**.

S predlogi sledimo in se odzivamo na dokument Smernice z naborom ukrepov za omilitev »korona« epidemije za državljane in gospodarstvo za čas od uveljavitve zakona do 31. 5. za pripravo Zakona #PKP1.

Glede **»I. Ukrepov za ohranjanje delovnih mest«** je pri točki ena (*»Nova ureditev sofinanciranja nadomestil plač za delavce na čakanju: Vse prispevke vseh zaposlenih, ki so na čakanju, v tem obdobju v obe blagajni in proračun plačuje država, pravice zavarovancev in prihodki blagajn pa se ohranjajo. Takšen ukrep takoj razbremeni delodajalca, brez postopka za uveljavljanje sofinanciranja nadomestila. Država dodatno sofinancira 20% neto nadomestila zaposlenim. Upravičenost sofinanciranja se po koncu poslovnega leta ugotavlja na podlagi izkazov poslovnega izida.«*) nujno, da se tokrat **vključi vse zaposlovalce** in ne le gospodarstva, torej tudi nevladne organizacije. Iz trenutne dikcije ni možno razbrati, na koga vse se bo ta ukrep nanašal, a vsekakor je potrebno tokrat upoštevati tudi nevladni sektor, ki je bil ob zadnjem interventnem zakonu (Zakon o interventnem ukrepu delnega povračila nadomestila plače) izpuščen. Krizne razmere so zajele vse delodajalce in ukrep čakanja bo potreben tudi v nevladnem sektorju, zato je nujna enakopravna obravnava vseh zaposlovalcev.

Pri točki 3 prvega sklopa ukrepov (*»Nadomestilo za vse bolniške odsotnosti v času epidemije od prvega dne krije ZZS in ne delodajalec.«*) je potrebno v zakonu zagotoviti, da bodo **do bolniških nadomestil od prvega dne upravičeni tudi vsi samozaposleni**. Seveda so v primeru izolacije samozaposleni že sedaj upravičeni do nadomestila od prvega dneva naprej, a v tem času se bodo dogajali tudi drugi tipi bolniških odsotnosti (poškodbe, z odredbo odrejena karantena ipd.), zato je nujno, da v že tako zaostrenih razmerah tistim samozaposlenim, ki se bodo odločili za delo, ne odrekamo možnosti, da se jim zagotovi bolniška od prvega dneva naprej, v kolikor do tega pride.

Glede **»II. Ukrepov za izboljšanje socialnega položaja ljudi, še posebej tistih z nizkimi pokojninami, ki so glede na ogroženo starostno skupino najbolj izpostavljeni nevarnosti epidemije«** je pri točki 1 (*»Status za delavce, ki ne delajo zaradi višje sile (varstvo otrok, nezmožnost prihoda na delo - 6. točka 137. člena ZDR) se izenači s statusom za delavce na čakanju.«*) nujno, da ukrep velja tudi za samozaposlene. **Tudi samozaposleni namreč ostajajo doma zaradi varstva otrok ali nezmožnosti**

odhoda na delo in v primeru, da se na posameznike ne aplicirajo drugi predvideni ukrepi, jim je potrebno zagotoviti možnost, da v tem primeru prejemajo nadomestilo. Ob tem naj bi posameznik prejemal 50% plače, vendar ne manj kot 70% minimalne plače. Kot je razumeti, gre orisani ukrep v smeri, da bo tem posameznikom sedaj pripadalo nadomestilo v višino 80% plače. Enakopravna obravnava pomeni le, če slednje velja tudi za samozaposlene v kulturi.

V drugi točki tega sklopa ukrepov (*»Delavcu, ki v času epidemije izgubi službo, od prvega dne avtomatično pripada nadomestilo za brezposelnost. Ko veljavnost prvega ukrepa preneha, se njegove pravice odmerijo po veljavni zakonodaji (nadomestilo ali socialna pomoč).«*) je zakon prav tako potrebno oblikovati na način, da **velja za vse sektorje in ne le za podjetja**, torej tudi za zaposlene v NVO. V nasprotnem primeru bi lahko prišlo do očitkov o tem, da ukrepi namenoma diskriminirajo določene tipe zaposlovalcev.

Nadaljujemo s tretjim sklopom, to je **»III. Ukrepi za izredno pomoč samozaposlenim«**. Pri točki 1 (*»Do izredne pomoči so upravičeni vsi samozaposleni, ki s posebno izjavo preko elektronske aplikacije razglasijo prizadetost zaradi krize. Izjava je javno dostopna. Če se pozneje ugotovi, da je ta izjava vsebovala neresnične podatke, bodo morali pomoč vrniti.«*), ki govori o izredni pomoči samozaposlenim, najprej torej splošna opomba; paziti je treba, da ta ne velja le za s.p.-je, temveč za vse skupine samozaposlenih, torej tudi samozaposlene v kulturi. Zanje sicer predvidevamo, da so vključeni povsod, kjer je govora o samozaposlenih na splošno, a opozarjamo, da dikcija predstavnikov Vlade ni vedno enoznačna.

Ukrep predvideva tudi posebno izjavo, s katero bo posameznik razglasil prizadetost zaradi krize. Ta naj bi bila javna. Pri tem opozarjamo, da je tudi v teh časih potrebno biti previden, saj gre **za poseganje v zasebne informacije o posamezniku in njegovem gmotnem stanju**. To lahko posameznika postavi v nezavidljiv položaj razkrivanja osebnih podatkov širši javnosti. Ker ni pravega razloga, da bi bila takšna izjava javna, se zavzemamo, da se ta usmeritev javnosti izjave ne realizira.

Potrebno je postaviti tudi jasne in enostavne kriterije, po katerih se bo izkazovala »prizadetost zaradi krize«. V nasprotnem primeru bo zavoljo nejasnosti prihajalo do veliko manjšega koriščenja ukrepa ali do podaljšanje krize v čas, ko se bo ugotavljalo resničnost izjav in se bo posameznik zaradi morebitnega vračanja sredstev lahko znašel v ponovni finančni stiski.

Kar zadeva točko 2 iz tretjega sklopa ukrepov (*»Samozaposleni, ki zaradi krize ne morejo opravljati dejavnosti ali jo opravljajo v bistveno zmanjšanem obsegu, so upravičeni do mesečnega temeljnega dohodka v višini 70% neto minimalne plače.«*), slednja predlaga, da bodo samozaposleni, ki zaradi krize ne morejo opravljati dejavnosti, upravičeni do mesečnega temeljnega dohodka v višini 70 % minimalne plače. Predlog gre v pravo smer, a je potrebno odstotek zvišati na 80 %. Le s tem se bo preprečilo množični odhod samozaposlenih med brezposelne, kjer bodo številni prejeli nadomestilo, ki je vsaj 70 evrov višje od temeljnega dohodka, kot ga podaja predlog. Šele z zvišanjem nadomestila na 80 % minimalne plače se bo preprečilo množično zapiranje s.p.-jev in drugih oblik samostojnega dela.

Pri samozaposlenih je potrebno v obzir vzeti tudi različne hibridne kombinacije, saj ni malo posameznikov, ki so delno zaposleni in delno samozaposleni. Ukrepe glede samozaposlitve je potrebno aplicirati tudi na njih.

Pri **»IV. Ukrepu za ohranitev delovanja podjetij«** se ponovno izkazuje **neenakopravna obravnava nevladnega in drugih sektorjev** (*»Vse prispevke za pokojninsko zavarovanje za delo zaposlenih v gospodarstvu, ki ostanejo na delovnem mestu, v tem obdobju tako za delodajalca kot delojemalca plačuje država, pravice zavarovancev in prihodki pa se ohranjajo. S tem se razbremeni strošek plače*

za podjetja.«). Zato je pomembno, da se ukrep razširi na vse, ki ostajajo na delovnem mestu, ne glede na to, v kakšni organizaciji so zaposleni. Nekatere nevladne organizacije so v tem obdobju še dodatno obremenjene in s svojim delom bistveno pripomorejo k lažjemu obvladanju razmer. Vsi vemo, da je v času popolne ustavitve javnih dogodkov ogroženo delovanje vseh, torej tudi nevladnega sektorja, in da tudi ta pomembno pripomore h gospodarskim kazalnikom in zaposlovanju. Kultura pa ima v EU in tudi pri nas eno najvišjih stopenj multiplikativnih učinkov in nespametno bi bilo, da bi se določeni sektorji ob koncu krize znašli v položaju brez zaposlenih, ker so jih morali za časa prepovedi delovanja odpustiti. Ponovno poudarjamo, da je enakopravna obravnava ključnega pomena.

Tudi pri petem sklopu ukrepov »**V. Ukrepi za izboljšanje likvidnosti podjetij in pomoč znanstvenoraziskovalnim projektom za boj z epidemijo**« je potrebo zajeti vse sektorje in področja. Govoriti je potrebno o vseh poslovnih subjektih in ne zgolj o podjetjih. Odkupi terjatev, ki so zajeti v prvi točki (*»Z namenom reševanja likvidnosti se vzpostavi garancijska shema (t.i. "finančni top") in omogoči odkup terjatev do slovenskih podjetij. Država zagotovi dovolj sredstev z dokapitalizacijo oziroma poroštvo za izvedbo.«*), morajo biti dostopni vsem poslovnim subjektom, torej tudi nevladnim organizacijam in samozaposlenim. Pri drugi točki petega sklopa, je, kot poudarjamo v celotnem odzivu, nujno, da je med samozaposlenimi zajeta tudi posebna skupina samozaposlenih v kulturi.

Ker nevladne organizacije izvajajo številne projekte in programe v javnem interesu, tudi ali predvsem na področju kulture, je potrebno po vzoru tretje točke petega sklopa ukrepov zapisati namero vlade, da omogoči izvajanje pogodb za projekte in programe v času izrednih razmer. Dodatno je treba dopustiti tudi možnost, da se obdobje možnosti izvajanja pogodbenih obveznosti in kazalnikov aktivnosti podaljša vsaj še v prvo polovico leta 2021.

Tudi pri četrti točki tega dela (*»Plačilni roki za plačila zasebnim dobaviteljem iz javnih sredstev se skrajšajo na 8 dni.«*) je prav tako potrebno zagotoviti ustrezno interpretacijo besedne zveze »zasebni dobavitelji«. V zakon je potrebno zapisati, da se skrajšajo vsi plačilni roki za izvedbo storitev ali dobavo blaga vsem poslovnim subjektom, torej tudi ko gre za izplačevanje obveznosti nevladnemu sektorju in samozaposlenim.

Kot je bilo dodatno pojasnjeno, **Vlada** poleg prvega paketa ukrepov **pripravlja tudi drugi paket**, kjer naj bi bile obravnavane tudi nekatere posebne skupine, na primer šport. Tudi kultura je, kot smo večkrat poudarili, ob tej krizi dodatno prizadeta, saj se večina kulturne produkcije izvaja za publiko in je brez te praktično onemogočena. Zavaljo tega že sedaj predlagamo **dodatne ukrepe**, od Ministrstva za kulturo pa pričakujemo dodaten angažma in sodelovanje s kulturniki pri pripravi in oblikovanju ukrepov.

Vzpostaviti je potrebno sklad z nepovratnimi sredstvi, ki bodo namenjena organizacijam in posameznikom, ki jih je situacija prizadela do te mere, da so se znašli v razmerah, ki jih ne morejo obvladati drugače kot s konkretno pomočjo države. Slednje pomeni, da bi te organizacije morale z ustreznimi dokazili naknadno dokazovati višino škode, ki jim je nastala zavaljo krize s koronavirusom, in bi jim država lahko za odpravljanje posledic namenila nepovratna sredstva. Govorimo predvsem o situacijah, kjer so na primer že bila rezervirana gostovanja (bivanje, letalske karte, prostori ipd.) za različne dogodke in do vložkov ni več možno priti. Ta izpad bi se kril iz sklada z nepovratnimi sredstvi.

Ker nekateri ustvarjalci vseeno lahko delajo od doma, a so zaradi razmer odpovedane javne aktivnosti, predlagamo, da Ministrstvo za kulturo RS oblikuje javni poziv za tisoč štipendij za samozaposlene v kulturi, kjer bi slednji za aktivnosti, ki bi jih lahko izvajali tudi v času trajanja krize (izpopolnjevanje, izobraževanje in potencialno ustvarjanje iz analitičnega dela sledeče produkcije) prejeli 2000 evrov. Ustvarjalci bi se ob tem zavezali, da bodo status ohranili vsaj do konca leta 2020 in

da se ne bodo posluževali drugih predvidenih ukrepov, razen v primeru, da bi se ukrepi in razmere podaljšale za dalj kot do 31. maja 2020.

Od ministra za kulturo pričakujemo tudi urgentno spremembo 18. in 19. člena Uredbe o samozaposlenih v kulturi. Gre za podzakonski akt, ki ga je mogoče spremeniti izjemno hitro. Ta mora omogočiti, da bo za čas krize možno uveljavljati mirovanje pravice samozaposlenih v kulturi tudi tistim samozaposlenim v kulturi, ki ocenjujejo, da je zanje najboljša možnost prehod med brezposelne. Mirovanje bo omogočalo lažji povratak v status kot izbris iz razvida samozaposlenih v kulturi. Ukrep smiselno administrativno razbremenjuje tudi ministrstvo oziroma pristojne službe in komisije, ki bodo sicer morale odločati o ponovni vlogi za podelitev ustreznega statusa.

Pozivu k enakopravni obravnavi kulturnikov, nevladnega sektorja in samozaposlenih se pridružujejo spodaj podpisana krovna združenja, ki povezujejo številne organizacije ter ustvarjalke in ustvarjalce s področja kulture:

- Društvo Asociacija
- Zveza Glasbene mladine Slovenije
- Društvo slovenskih režiserjev (DSR)
- SVIZ - Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije
- Lektorsko društvo Slovenije
- Društvo slovenskega animiranega filma
- Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije
- Sindikat kulture in narave Slovenije – Glosa
- Društvu slovenskih skladateljev
- Združenje dramskih umetnikov Slovenije
- UNIMA Slovenije - Društvo slovenskih lutkovnih umetnikov
- Društvo slovenskih filmskih in televizijskih prevajalcev
- Društvo gledaliških režiserjev
- Društvo oblikovalcev Slovenije
- Društvo slovenskih avdiovizualnih igralcev
- Društvo slovenskih književnih prevajalcev
- Slovenski center PEN
- Društvo baletnih umetnikov Slovenije
- Zveza društev slovenskih filmskih ustvarjalcev
- Združenje konferenčnih tolmačev Slovenije

- Zveza kulturnih društev Slovenije
- Društvo napovedovalcev Slovenije
- Gibanje za dostojno delo in socialno družbo
- Društvo slovenskih literarnih kritikov
- Društvo prevajalcev in tolmačev Slovenije
- Društvo gledaliških kritikov in teatrologov Slovenije
- Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo
- Društvo FPS - Filmski producenti Slovenije
- Art kino mreža Slovenije
- Est=etika, društvo za vzpodbujanje etike v prostoru
- Slovensko muzikološko društvo